

Länsstyrelsen
Västerbotten

Beslut

Datum
2011-06-10

Ärendebeteckning
432-2204-2011
Arkivbeteckning

1(3)

Föreningen Byggnadskultur i
Umeå
Iréne Gustafson
Fågelsångsvägen 7
903 52 UMEÅ

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Thornbergska huset, Forsete 5, Umeå centrum och kommun, Västerbottens län

Beslut

Länsstyrelsen beslutar enligt 3 kap. 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen att inte byggnadsminnesförklara rubricerad byggnad.

Bakgrund

Föreningen Byggnadskultur i Umeå har i skrivelse som inkom till Länsstyrelsen 2011-04-12 väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av rubricerad byggnad. Skälen som anförs är "att Thornbergska huset är mycket välbevarat och tydligt exempel på stilideal och byggnadsskick under mellankrigstid, ritat av en av stadens främsta arkitekter på sin tid. Byggnaden är, t ex med sina slätputsade fasader och fönster över hörnen, det enda i sitt slag i Umeå centrum".

Byggnaden är ritad av arkitekt J. D. Sundberg, ritningen är daterad 14 augusti 1938. Bygglov lämnades samma år. Gällande detaljplan för Forsete 5 är från år 2003 och medger byggnad i fem våningar med handel i bottenvåningen och bostäder i övriga. Skyddsbestämmelser saknas. En varsamhetsbestämmelse säger att bottenvåningens gatufasad ska utgöras av rostfri plåt och glaspartier med välvda glas. En ny detaljplan som medger en betydande exploatering i kvarteret är för närvarande under utarbetande. Detta planförslag innebär, liksom den gällande, inget skydd mot rivning av den berörda byggnaden. Länsstyrelsen har inom planprocessen i muntliga samråd med fastighetsägaren och Umeå kommun diskuterat möjligheten att bevara Thornbergska huset. I Länsstyrelsens skriftliga yttrande i planärendet har dock inget krav på bevarande framförts. Byggnadsnämnden i Umeå kommun har 2011 beviljat rivningslov för den aktuella byggnaden.

I kommunens fördjupade översiktsplan 1998 är byggnaden försedd med en blå prick med innebörden "övrig enstaka byggnad med kulturhistoriskt värde", vilket den också är i kommunens förslag till fördjupad översiktsplan 2011. I Umeå kommuns arkitekturguide från 2001 framhålls byggnaden som värdefull.

Byggnaden ligger inom en kulturmiljö av riksintresse: Centrala Umeå och f.d. regementet I 20 (AC 10). Av länsstyrelsens riksintressebeskrivning framgår att det aktuella kvarteret inte utgör en särskild markerad värdekärna inom riksintresset. Huset ligger däremot i direkt anslutning till Rådhusplanen som utgör en sådan värdekärna.

Thornbergska huset och samtliga fastigheter inom kvarteret ägs av Balticgruppen AB i Umeå. Fastighetsägaren har omfattande planer på ombyggnad och utvecklad exploatering i kvarteret och har begärt ändring av gällande detaljplan.

I centrala Umeå finns idag ett fåtal kvarvarande byggnader ritade av J. D. Sundberg. De mest framträdande är den aktuella byggnaden i kvarteret Forsete, ett flerbostadshus i kvarteret Höder (1939), det bostadshus som uppfördes till fabrikören Hilding Carlsson i kvarteret Domherren (1941) samt verkstadsbyggnaden i kvarteret Lärkan där Hilding Carlssons rälsbussfabrik låg under en tid (1935).

Thornbergska huset i kvarteret Forsete har kvar sin funktionalistiska prägel och gatufasaderna är relativt välbevarade. Fasaden mot gården är dock förändrad, nio av de ursprungliga fönstren saknas idag, de fyra balkongerna är borttagna och gårdsfasadens bottenvåning är ändrad med avseende på fönster- och dörrar. Merparten av byggnadens fönster är utbytta under senare tid och fönstrens färgsättning är förändrad. Dessa förändringar är sammantaget av sådan omfattning att kraven för en byggnadsminnesförklaring inte uppfylls. Huset har dock ett kulturhistoriskt värde och utgör ett fint inslag i stadsbilden utmed Rådhusplanen.

Flerbostadshuset i kvarteret Höder är utseendemässigt likt det föregående, men har under årens lopp förändrats. Fasaden mot gatan är idag inte lika välbevarad som Thornbergska husets gatufasad.

Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med en byggnadsminnesförklaring av bostadshuset i kvarteret Domherren. Denna byggnad är enligt Länsstyrelsens bedömning den mest välbevarade av byggnaderna i centrala Umeå som ritats av J. D. Sundberg och den har därutöver ett starkt personhistoriskt värde genom att den var bostad till rälsbussfabrikören Hilding Carlsson som under en tid hade tillverkningen av rälsbussarna förlagd till den närbelägna verkstadsbyggnaden i kvarteret Lärkan. Byggnaden har dock inte en lika uttalad funktionalistisk prägel som Thornbergska huset och är ett enbostadshus. Verkstadsbyggnaden från 1935 har kvar sin ursprungliga funktionalistiska karaktär, men en del av taket är ombyggt. Den ursprungliga takutform-

ningen med sitt fönsterband finns dock kvar under det befintliga taket och går att återställa. Dessa två byggnader besitter tillsammans ett mycket stort kulturhistoriskt värde som ska sättas i relation till Thornbergska huset.

Motivering

Förslaget till byggnadsminnesförklaring av Thornbergska huset avslås av följande skäl:

- Länsstyrelsen bedömer att byggnaden inte uppfyller de krav för en byggnadsminnesförklaring som uttrycks i kulturminneslagen.
- Länsstyrelsen har sedan tidigare påbörjat arbetet med byggnadsminnesförklaring av en annan mycket välbevarad byggnad av arkitekten J. D. Sundberg. Denna byggnad och dess sammanhang med en närbelägen mindre industrilokal, ritad av samma arkitekt, förmedlar utöver de arkitektoniska värdena även person-, industri- och stadshistoriska mervärden.
- Länsstyrelsen har inte i tidigare skeden, exempelvis i samband med utarbetandet av fördjupade översiktsplaner för centrala Umeå, hävdad Thornbergska husets kulturhistoriska värde på ett sådant sätt att det under nu rådande omständigheter är lämpligt att skydda det genom kulturminneslagen.
- Det är i detta fall mycket tveksamt att genom kulturminneslagen skydda en byggnad mot ägarens vilja och tydliga ambitioner att förändra det aktuella kvarteret. Ett tvångsmässigt tillkommet skydd skapar tvivelaktiga förvaltningsmässiga förutsättningar för framtiden. En ambition att skydda en byggnad bör deklarerars mycket tidigare i en pågående förändringsprocess.

Överklagande

Detta beslut kan endast överklagas av Riksantikvarieämbetet.

Bo Sundin
Länsantikvarie

Andreas Grahn
Antikvarie

Kopia till:

Lantmäterimyndigheten i Umeå kommun, Registerärende, 901 84 Umeå
Riksantikvarieämbetet
Umeå kommun, byggnadsnämnden
Västerbottens museum
Balticgruppen AB, Box 489, 901 09 Umeå

Handläggare:

Anna Helmersson

Regdatum: 2011-06-16

Registrering av åtgärder:

Avslag av Byggnadsminnesförklaring av Thornbergska huset, Forsete 5, i Umeå centrum

---

Information:

Berörda fastigheter:

FORSETE 5

HÄNDELSER I ÄRENDET

2011-06-16 TR	Tidigaste registreringsdatum
2011-06-10 BD	Beslutsdatum
2011-06-16 PB	Inlagd i ACM